יעקב גלאַטשטיין

יהואש

דאָס ציגל פון דער שטומער וואָגשאָל ציטערט. די לעבעדיקע שטייען און וועגן די פונטן און די לויטן מיט גרויס פאָרזיכט. דער סך הכל איז אונטערגעצויגן. אונזערער ליגט אָן אָפּגעשיידטער, אליין צווישן גראָזן אונטער שניי. די רעכנמייסטערס חשבונ׳ען. די עקספּערטן באַטאַפּן דעם בייטראַג, דעם זאקרויב וואָס די עלנדע מאמע־ליטעראַטור אונזערע האָט ארויסגעצאַפּט פון זיינע עטלאַכע און פופציק יאָר. דער בייטראַג איז אָבער ווי א לעבעדיק פישל וואָס צאַפּלט זיך און לאָזט ניט אז די וואָג זאָל קומען צו אן אָפּשטעל.

יאָרן האָט ער געמייסטערט און געמייסטערעוועט, עקספּערימענטירט מיט אייגענע פּעאיקייטן, מיט אייגענע מעגליכקייטן. די פּעאיקייטן האָבן זיך געשטרעקט מיט פיינער עלאַסטיציטעט. האָב ניט קיין מורא, צי ווייטער, שטרעק. מיר וועלן ניט פּלאצן. אָבער דעם כח פון זיינע אייגענע מעגליכקייטן האָט ער אויסגעפונען ערשט אין די לעצטע זיבן־אכט יאָר. ביז דאַן האָט ער זיך געשראָקן פאַר זיך אליין, געהאַט אָפּשיי פאַר די ענטפּלעקונגען פון אייגענער גרויסקייט און געבליבן שטיין עטליכע טרים ווייט מיט אראָפּגעצויגענע שיך אויף הייליקער ערד.

ער האָט אָנגעפאַנגען ווען זאַכן זיינען געווען אין סאַמע אָנפאַנג. ווערטער זיינען נאָך געלעגן אָנגעהויפט און געקרענקט פון ווילדפלייש און געווען פאַרוואַקסן מיט ווילדוואוקס. ער האָט פאַרשטאַנען אַז ווערטער זיינען זיין געצייג. ער האָט גענומען רייניקן און שלייפן. ער איז געוואָרן דער וואָרט ספּעציאַליסט, גאַנץ אָפּ אַפילו ביז דער קורצזיכטיקייט פון יעדן ספּעציאַליסט וואָס שטעלט אָן דעם שפּאַקטיוו בלויז אויף דעם וואָס ליגט אונטער דעם פאַרגרעסערגלאָז.

דער עקספּערט האָט גאַנץ אָפט פאַרגעסן אַז די מידע, שטילע שטרעקע וואָס ליגט צווישן צוויי שוואַכע ווערטער איז אָפטמאָל מער איינדרוקספול ווי איין שטאַרק אָפּגעפּוצט און אויסגעפּראַנטעוועט וואָרט. ער איז אָבער געקומען

דאַן ווען זאַכן זיינען געווען געהילט בא אונז מיט בראשית׳דיקן וואונדער און בלויז ווילן האָט אַרומגעשוועבט אין דעם תהו ובהו.

דער אָנפאַנג האָט געפאָדערט קרבנות, קום און באַשאַף. מאַך אונז שוין מיט לייטן גלייך. זע ווי בא אַלעמען איז דאָ שפע און בא אונז א וויסטעניי. דו אליין ווער אַ גאַנצע ליטעראַטור אין עטלאַכע יאָר צייט, ווער ווייס ווער עס וועט קומען נאָך דיר. די אידישע מורא און אומזיכערקייט האָט זיך געוואָלט פאַרפונדעווען אין דענקמעלער פון ליטעראַרישע מוסטערן.

אין דער ערשטער תקופה איז ער דערפאַר געווען מער ליטעראַטור־פאַרזאָרגער ווי דיכטער. מען דאַרף שאַפן נייע ווערטער. מען דאַרף אויסגראָבן אַלטע. מען דאַרף איבערזינגען אַלע פאָרמען. מען דאַרף מאַכן אַ ליטעראַטור. מען דאַרף אליין טראָגן דאָס וואַסער און האַקן דאָס האָלץ. ביז אַפילו דער גראָטעסקעריי פון שרייבן פאַבלען און איבערזעצן „הייאַוואַטהאַ“. אויף דעם פייער פון ליטעראַטור פאַרזאָרגעריי האָט מען פאַרברענט גאַנץ אָפט זיך אליין. פאַרשרומפּן דעם אייגענעם ווילן און אָפּגעלייגט אייגנס אויף שפּעטער ביז עס וועט ווערן אַביסל רחבות׳דיקער און מען וועט זיך קענען אָפּרוען.

אודאי דאַרף מען דערמאָנען קראַנקייט, אָבער ניט ווי אַן אַפּאָלאָגיע. דער קינסטלער אליין וואָלט אונז די אַפּאָלאָגיע צוריקגעוואָרפן אין פנים אַריין מיט דעם שטאָלץ פון זיין אַריסטאָקראַטישער באַנעמונג. פאַרקערט, אין די פינסטערע תהומות פון אייגענער פאַרצערונג איז געלעגן ערגעץ דער פיבער זיינער — צו שפּינען, ווי דער קיינמאָל ניט איינגעשטילטער פיבער אין זיינע אויגן פון לעצטע געזאַנגען ערב אונטערגאַנג.

ערב איז געשטאַנען צוקאָפּנס, געקרעכצט און געהוסט און געשראָקן, און דאָ דאַרף מען אליין אויפבויען דעם בבל טורם אין דער קאָנקורענץ פון דער שוין אַנטשטאַנענער צעטומלעניש פון אַזוי פיל בבל לשונות מיט אַזעלכע וואונדערבאַרע ליטעראַטורן.

אַ טיף רעליגיעזע נשמה, האָט ער געצויגן

יניקה פון די למנצח׳ס
קנויל פון איוב. איב
רעטעניש און אונט
באַרואיגנדע גראָזן און
לעבט און אָטעמט און
מיט אַ טאָג און זינגט
אייביק, צום אייביקן

און ליב האָט ער ג
די גראָזן אונטער זיינ
און דעם שטילן טומל
געקעמפּט האָט ער
גבורה מיט אַ צווייטע
געלייגט ווי אַ שיכט
ווערן די העראָלדן פּא
נאָכצושיקן די געדאַנק
אַרמיי. אָבער מערער
ריסן אַ מיטרייסנדער
וואָס וועט פאַרבלייבן
ווערן אויף דעם נאָמען

ער האָט אפשר ניט
געוואָלט פאַראייניצלען
זיך אויף זעלבסטפאַר
די טאָג טעגליכקייט ה
פאַרשטיין דורך אוני
די מאַסקעס פון אַנדע
ווי ענלאַך עס זיינען ה
אויף אייערנעכטנס.
האָט ער פון זיך אַרונ
געקומען אין דעם ריי
דאָס לאַנד פון זיין גע

אַז די יאָרן האָבן
איינגערונצלט אַלטאידי
האָט ער ענדליך געפונ
גען זיין אייגענע גר
תהלים׳דיקן פרייען
האָט ער דערזען זיין פ

יניקה פון די למנצח'ס אין תהילים און פון דעם קנויל פון איוב. איבער אונזערע קעפ דאס רעטעניש און אונטער אונזערע פיס די בארואיגנדע גראזן און בלומען און אלץ וואס לעבט און אטעמט און גרינט און וועבט א נאכט מיט א טאג און זינגט א לויב צו דעם וואס לעבט אייביק, צום אייביקן לעבן.

און ליב האט ער געהאט ווי קיינער בא אונז די גראזן אונטער זיינע פיס, און די ווינטלאך און דעם שטילן טומל פון דעם וועלק און בלי. געקעמפט האט ער מיט איבערמענשליכער גבורה מיט א צווייטער נאטור, וואס האט זיך געליינט ווי א שיכט שטויב צו לאזן ווערטער ווערן די העראלדן פאר געדאנקען און גלייך נאכצושיקן די געדאנקען ווי א פארטיידיגונגס ארמיי. אבער מערערע מאל האט זיך דורכגע־ריסן א מיטרייסנדער געזאנג, א למנצח מזמור וואס וועט פארבלייבן און אייביק פאררעכנט ווערן אויף דעם נאמען יהואש.

ער האט אפשר ניט געקענט און אפשר ניט געוואלט פאראייניצלען זיינע געפילן, אפשטעלן זיך אויף זעלבסטפארשטענדליכע קאנפליקטן. די טאג טעגליכקייט האט ער בלויז געוואלט פארשטיין דורך אוניווערסאליזירונג. אונטער די מאסקעס פון אנדערשקייט האט ער דערזען ווי ענלאך עס זיינען היינטס אויף מארגנס און אויף אייערנעכטנס. פופצן ערדישע שלייערן האט ער פון זיך ארונטערגעווארפן ביז ער איז געקומען אין דעם רייך וואס ער האט גערופן דאס לאנד פון זיין געזאנג.

אז די יארן האבן געטונקלט אויף זיין פיין איינגערונצלט אלטאידיש אמסטערדאמער פנים האט ער ענדליך געפונען די יונגע פארם, געפר־נען זיין אייגענע גרויסקייט, דערזען דעם תהלים'דיקן פרייען פערז. ערשט דארט האט ער דערזען זיין פול געזיכט. און געזונגען לידער וואס ציטערן איצט בא מיר אין זכרון — ווען אפילו זייערע ווערטער זיינען בא מיר אפ־געמעקט — מיט אזא אייביק זיך־ארויפ־צווינגנדיקער מוזיק אז א פרייד ווײנט אין מיר פון דעם גרויסן זיג פון מענש איבער טויט.

צוגעגעבן אז דורך פארשידענע אלייען קומט מען אריין אין דער אייביקייט. צוגעגעבן אז די תנ"ך איבערזעצונג איז געווען א נויטיקייט. צו־געגעבן אז עס איז א גרויסע דערגרייכונג און אז קאפיטלען אין דער איבערזעצונג רירן ביז טרערן. צוגעגעבן דאס אלץ איז אבער בא מיר קלאר אז ער האט זיך אליין בא'גנב'ט מיט דער דאזיקער ארבעט. קלאר אז ער האט אזוי שטארק ליב געהאט דעם תנ"ך אז ער האט באשלאסן זיך אליין צו פארניכטן ווי א לויב צו דער גרויסער ארבעט און אין דער גרויסער ארבעט. ער האט דערגרייכט אזא רחבות ווען די גרענעץ צווישן אייגענעם ברייטן שליאך און ברייטקייט פון תנ"ך איז אפגעווישט געווארן, האט ער ביי־דע גרענעצן צוזאמענגעבראכט. צוגעגעבן דאס אלץ קומט אבער בא מיר פארט אויס זיין גרוי־סע ארבעט ווי א צויט (א ווארט וואס ער האט שטארק ליב געהאט) פון זיין ליטעראטור פאר־זארגעריי און עס איז אפשר יא א שאד און אפשר ניט וואס ער האט די צייט ניט פארווענדט אויף אינטראספעקציע.

פאראן דיכטער מיט וועלכע יארהונדערטער מוזן ספאזמירן. פאראן דיכטער וואס קומען מאנען בא יעדן דור. דער דור ווערט געצוואונגען צו משפטן, אנצונעמען אדער צוריקצואווייזן. אבער סיי אין דעם אנ־נעמען און סיי אין דעם צוריקווייז ליגט דעם דיכטערס באדייט. יהואש וועט אויך באאומ־רואיגן יעדן דור. יעדער דור וועט מוזן געבן זיין אייגענע תשובה. עס וועט זיין אדער יא יהואש אדער ניט יהואש, אבער אלעמאל יהואש.